

Otázka: Teorie davů a jejich dělení

Předmět: Společenské vědy

Přidal(a): Pavlina003

Pojem skupina má v sociologii čtyři základní významy:

- **skupina v nejširším významu** – jakékoli seskupení lidí, prostorové či logické; termín se tedy používá ve významu logického rodu (národ jako skupina, třída jako skupina, mládež jako skupina atd.)
- **skupina ve významu sociální kategorie** – soubor osob, které vykazují alespoň jeden shodný, společný znak. Na základě tohoto znaku vlastně konstruueme skupinu, jíž mnohdy v realitě neodpovídá nic, co bychom skupinou nazvali v běžném jazyce. Tak je tomu např. s kategorií „zaměstnanec“, která je statistickou konstrukcí a zahrnuje skladníka i profesora. Je obvyklé, že jeden znak se druzí se skupinou dalších znaků. Bývá spojováno s povoláním (kvalifikační a vědomostní požadavky, svébytný jazyk, odívání, vzorce chování)
- **skupiny ve smyslu prostorově spojených lidí**; lidi náhodně pohybující se po Václavském náměstí nikdo nenazve skupinou. Svébytné uskupení však vznikne, jde-li po Václavském náměstí průvod s prapory a standartami nebo shlukne-li se skupina lidí okolo automobilové nehody. Tito prostorově spojení jedinci tvoří jakýsi mezityp mezi sociální kategorií a vlastními skupinami v užším smyslu. Někdy se pro označení osob spojených pouze prostorovou blízkostí užívá pojmu „sociální agregát“. Agregátem jsou tedy lidé bydlící v jednom paneláku, kteří se neznají ani jménem, agregátem jsou studenti vysoké školy, kteří se v 1. ročníku sešli na první přednášce. To jsou „klasické“ typy agregátů, kde jsou lidi spojeni původně jen fyzickou blízkostí. Fyzická blízkost je však důležitým faktorem, který podmiňuje možnost vzniku přité sociální interakce; proto se agregáty mohou, ale nemusejí, proměnit ve skupiny ve vlastním slova smyslu na bázi rozvinuté interakce, společného cíle a kolektivní činnosti.
- **zvláštní druh agregátu tvoří dav**. Dav je skupina osob, které se shromáždily na tomtéž místě na základě téhož podnětu. Pojem davu je v běžném jazyce i v sociologii ovšem zatížen pejorativním nádechem. Tendence posuzovat dav spíše negativně se do

běžného povědomí prosadila na základě sociální zkušenosti lidí s agresivními davy. Tato záporná zkušenost se totiž pamatuje dlouhodoběji a intenzivněji než zkušenost s davy pasivními. Do sociologie vstoupila na základě koncepce francouzského sociologa a sociálního psychologa Gustava Le Bona. Le Bon vytvořil „teorii davového chování“. Zjistil, že pro člověka v davu je charakteristické tzv. davové chování. To se projevuje potlačením až ztrátou vlastní individuality, výraznou převahou původních primitivních instinktů a emocí nad racionalitou, ztráta rozumové kontroly a morální odpovědnosti. Člověk je v davu anonymní, a má proto pocit bezpečí před případnými sankcemi. Chová se tak, jak by se nikdy nechoval, kdyby byl sám.

Rozdělení:

- **Heterogenní davy** - skupiny osob, které se významně odlišují řadou podstatných znaků (věkem, povoláním, zájmy)
- anonymní (pouliční dav)
- neanonymní (porota)
- **Homogenní davy** - skupiny vykazující nějaké další podstatné společné znaky kromě prostorové blízkosti a lze je dělit na sekty, kasty a třídy; znaky, ve kterých se individua shodují, převažují nad těmi, ve kterých jsou odlišní
- sekty - organizované náboženské skupiny, individuum se stává členem v průběhu života. Tradiční křesťanská teologie pojem používá například jako označení „specifické, trvající a odděleně organizované skupiny věřících, která odmítá zavedené náboženské autority, ale která si nárokuje věrnost autentickým prvkům víry“. Pojem pejorativního významu, kterým většinová kultura nebo většinová společnost označuje menšinovou, obvykle náboženskou skupinu vydělenou z určitého směru (náboženského, politického nebo ideologického). Mají společné pouto přesvědčení - sekty náboženské a politické, jinak se jednotlivci od sebe liší výchovou, zaměstnáním i prostředím.
- kasty - přísně uzavřené společenské vrstvy, individuum se do nich rodí. Je to způsob sociální stratifikace, který je institucionálně zakotven v náboženství. Není zde prostupnost mezi kastami ani sociální mobilita, praktikuje se endogamie - členové se mohou ženit a vdávat pouze uvnitř kasty. Nejznámější jsou kasty v Indii (brahmáni, kšátrijové, vaišijové, šúdrové).
- třídy - kategorie lidí, kteří mají ve společnosti stejné postavení, stejný způsob obživy. Použito Marxem v jeho Komunistickém manifestu.

Námítky proti Le Bonově teorii:

- nerozlišuje dav ve smyslu neřízeného a neplánovaného chování od jiných seskupení, která nevykazují znaky davového chování (lynčující skupina Kuklux klanu X zasedání amerického Senátu)
- nerozlišuje cíl a smysl davového chování; v průběhu revoluční akce lze vždy identifikovat davové chování, které však probíhá v širším sociálním rámci, který mu dává poněkud jiný smysl – davové chování nemusí být pouhým a prostým aktem agrese)
- ani psychologicky není patrně zcela pravda, že ztráta morálních zábran vyvolaná anonymitou davu vede k tomu, že se člověk projevuje tak, jak by se nikdy nechoval, kdyby byl sám. Někteří autoři tvrdí, že se naopak v davu projevuje tak, jako by byl sám při zaručené absolutní anonymitě.
- dav v ohrožení je schopen vyvinout řadu mechanismů, které usnadňují lidské přežití v katastrofické situaci (vzrůst interakce, komunikace, mizí sociální distance)

Davy podle E. W. Browna:

aktivní davy

- útočné – lynčující dav; vyhledává protivníka, fyzické a slovní napadání
- únikové – panický dav; konkurence v boji o život, chtivé a bystré chování
- získávací – dav při nákupní horečce; konkurence v boji o lepší možnosti při masivních slevách; předmětů je méně než kupujících
- expresivní – demonstrace

pasivní davy – posluchačstvo

- záměrné – lidé na přednášce, v kině
- nahodilé – lidé okolo pouličního hudebníka

Nejpreciznější klasifikaci davů představil Kingsley Davis:

- **sociálně strukturované davy** – osoby spojené společným místem a soustředěné k témuž bodu zájmu, sociálně legalizované, uznávané; role a pozice jsou předem dány

- posluchačstvo – divadelní nebo sportovní diváci, účastníci mše
- plánovaný expresivní dav – vyjadřuje určité emoce, ale vždy jde o emoce sociálně uznané a respektované a o společensky schválený způsob jejich projevu (povolená demonstrace nebo manifestace, diskotéka s tancem)
- **náhodné davy** – spojeny tímž místem a zájmem, ale vznikly nepředvídaně, neplánovaně
- divácké – „čumilové“, lidé shromáždění kolem nějaké výjimečné události
- panické – lidé utíkající z hořící budovy; intenzita podnětu nemusí být úměrná intenzitě paniky
- znepríjemňující – obtěžující; seskupení osob, které chtějí jako individua dosáhnout téhož cíle, např. fronta na lístky, nával při nastupování do vlaku
- **nezákonné davy** – davy projevující chování, které je v rozporu se zákonem. Tyto davy jsou nezákonné od samotného počátku, tedy nezákonnými se nestávají až v průběhu akce (např. když se manifestace změnila v lynč), ale již sám výchozí podnět a motiv k davovému shromáždění a akci je nezákonný.
- aktivní expresivní dav – rebelující davy, nepovolené demonstrace, lynčující nebo loupící dav
- amorální davy – orgiastické skupiny, větší skupiny požívačů drog, velké opilecké výtržnosti.